

Metsäalan mahdollisuudet globaalissa taloudessa

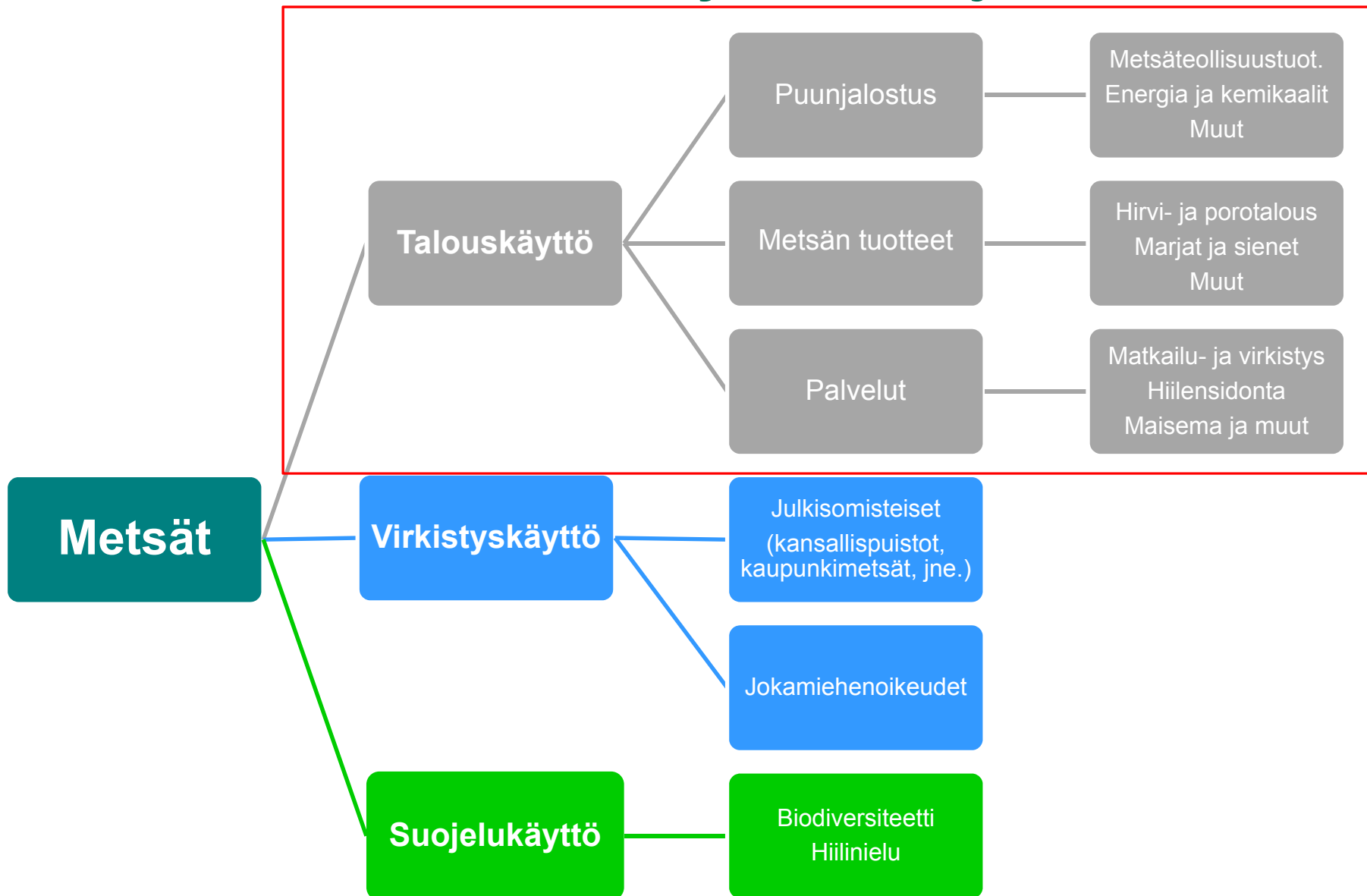
Lauri Hetemäki

Päättäjien 27. Metsäakatemia, Majvik, Kirkkonummi, 16.9.2009

Sisältö

1. Metsien eri käyttömuodot
2. Puunjalostuksen kehitysnäkymät
3. Palveluelinkeinojen kehitysnäkymät
4. Johtopäätökset

Metsien eri käyttömuotoja



Metsäteollisuustuotteiden kehitysnäkymät

Tarkastelu perustuu julkaisuun:

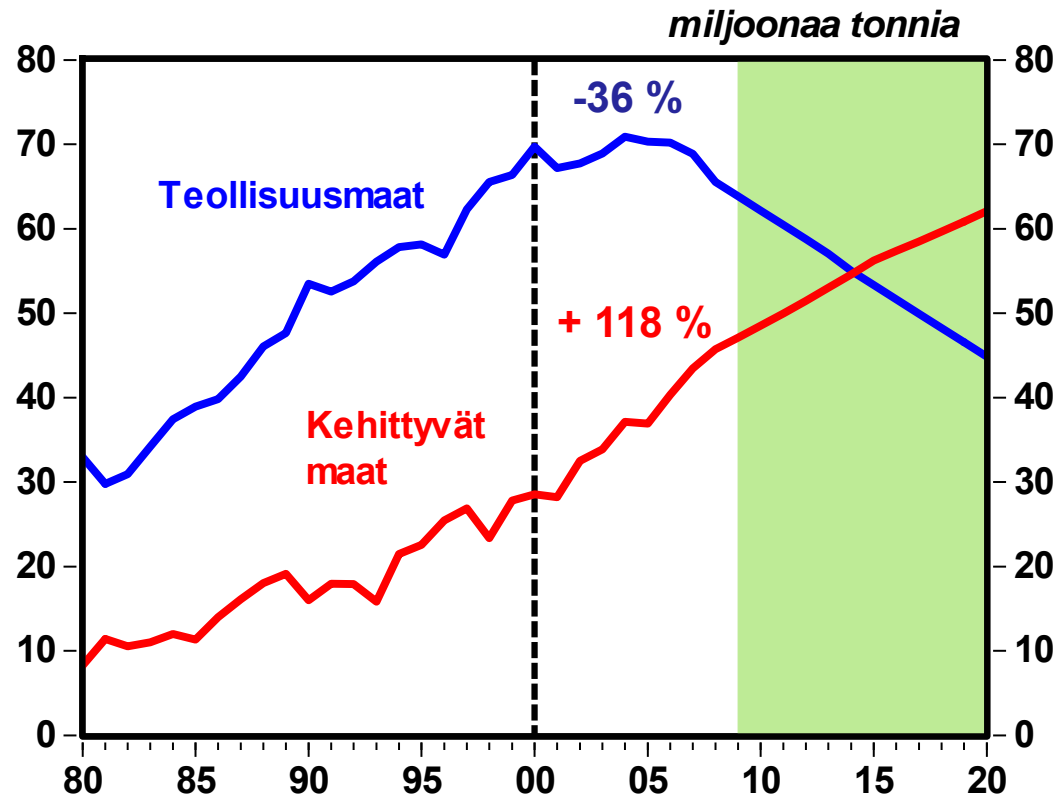
Lauri Hetemäki & Riitta Hänninen. *Arvio Suomen puunjalostuksen tuotannosta ja puunkäytöstä vuosina 2015 ja 2020*. Metla työraportteja, no. 122, 27.5.2009.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2009/mwp122.pdf>

Paperi- ja kartonkiteollisuus

- Toimialan pitkän aikavälin ongelmat ovat ensisijassa kysynnässä ja suhteellisissa kilpailukykytekijöissä
- Painopapereiden kysyntä ja hintakehitys vientimarkkinoilla jatkunee heikkona
- Pakkaaminen siirtynyt OECD-maista halpatuotantomaihin
- Puun ja energian saanti kilpailukyiseen hintaan tärkeää, mutta ne eivät ratkaise tulevaa kehitystä
- Arvion mukaan massa- ja paperiteollisuuden nykytuotteiden tuotanto vähenee runsaan viidenneksen tämän päivän tasosta vuoteen 2020

Maailman paino- ja kirjoituspaperin kulutus 1980-2008 ja arviot vuoteen 2020



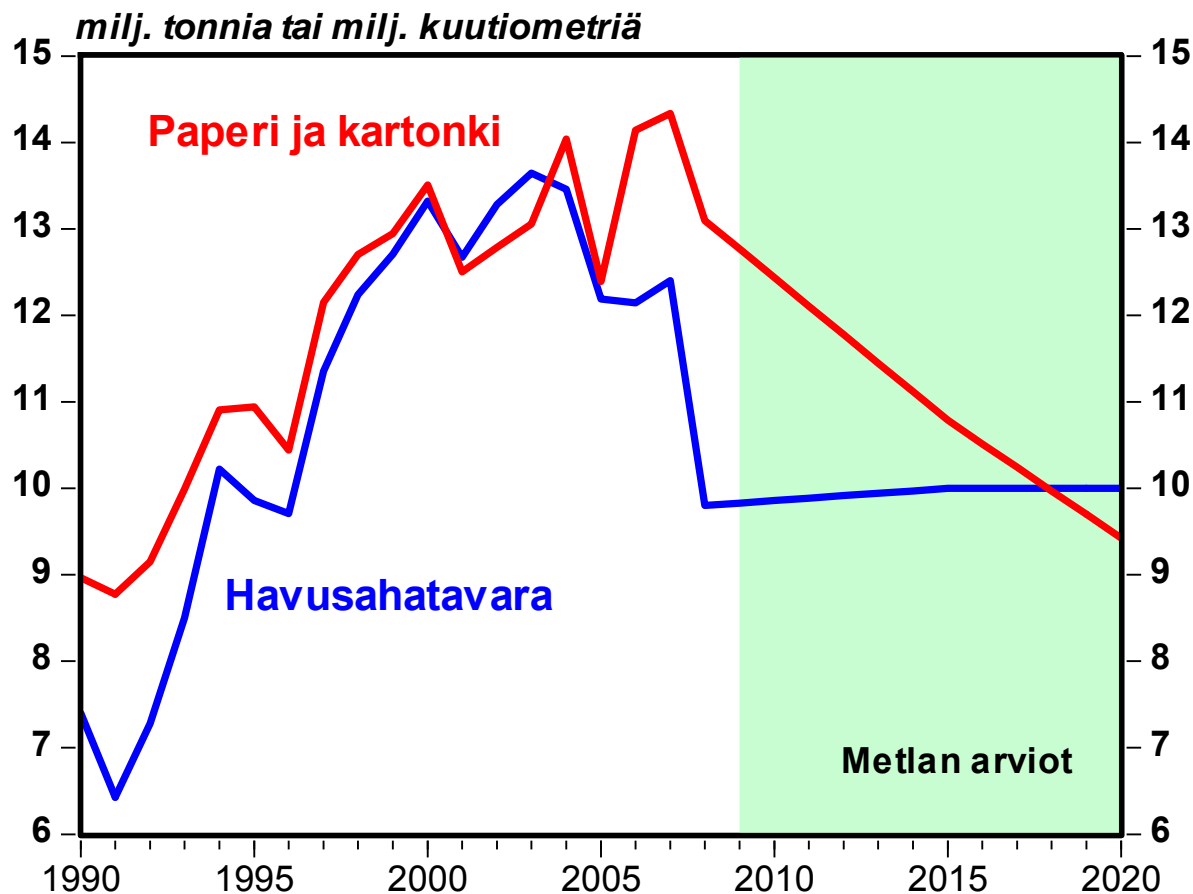
Ennusteet: Lauri Hetemäki & Riitta Hänninen, Metla

Tässä määriteltyihin *Teollisuusmaihin* Suomen tuotannosta vietiin 2007 noin 80 % ja *Kehittyviin maihin* 20 %

Puutuoteteollisuus

- ❑ Puutuoteteollisuuden rakenteen ominaispiirteitä:
 - globaalissa kulutuksessa ei näköpiirissä kasvun hiipumista
 - kotimarkkinoiden merkitys suuri (saha: 43% v. 2007)
 - pörssin ulkopuolella olevien pk-yritysten rooli merkittävä (noin 1/2 tuotannosta)
- ❑ Energia- ja ilmastopolitiikka tukevat puun käyttöä rakentamisessa
- ❑ Energiantuotanto kytkeytyy yhä tiiviimmin osaksi toimialaa (biovoimalaitokset)
- ❑ Puutuotealan *pitkän aikavälin* näkymät Suomessa paremmat kuin massa- ja paperiteollisuuden
- ❑ Tuotanto arvion mukaan noin 1/5-osa pienempi 2020 kuin 2007

Metsäteollisuuden tuotanto 1990-2008 ja arviot vuoteen 2020



**Tuotantomäärät vuonna 2020 samalla tasolla
kuin 1990-luvun alkupuolella**

Puutuoteteollisuudella mahdollisuudet arvioitua suurempaan tuotannon kehitykseen, jos

- Ilmastonmuutoksen positiiviset heijastusvaikutukset puutuotteille realisoituisivat markkinoilla kysynnän selvänä kasvuna
- Esim. Suomessa vuosina 1992-2001 havusahatavaran kulutus asukasta kohti kaksinkertaistui noin 1 m^3 :iin/asukas
- Jos tämä kehitys toistuisi Euroopassa vuoteen 2020 mennessä ($0,15 \rightarrow 0,3 \text{ m}^3/\text{asukas}$), merkitsisi se havusahatavaran kulutuksen kaksinkertaistumista Euroopassa ($106 \text{ milj. m}^3 \rightarrow 212 \text{ milj. m}^3$)
- Tämän suuruinen muutos on teoreettinen, mutta jo kolmanneksen kasvulla olisi laajakantoisia vaikutuksia myös Suomessa
- Kehitykseen voidaan pyrkiä aktiivisesti vaikuttamaan mm. rakentamismääräyksiä muuttamalla ja selvityksillä puutuotteiden ilmastovaikutuksista verrattuna muihin materiaaleihin (betoni, teräs, muovi)

Vaikutukset puunkäyttöön

- Metsäteollisuuden puunkäyttö vähenee noin 23 milj. m³ (30 %) vuonna 2020 verrattuna 2007
- Kotimainen puun käyttö vähenee 13 milj. m³ (22 %)
- Puunkäyttö vähenee suhteessa enemmän massateollisuudessa kuin puutuoteteollisuudessa
- Haketta ja sahanpurua runsaat 3 milj. m³ ”yli” massateollisuuden käytön. Kuitupuuta noin 7 milj. m³
→ Tilaa energiapuupotentiaalin kasvulle

Entä ”uudet” puunjalostuksen tuotteet?

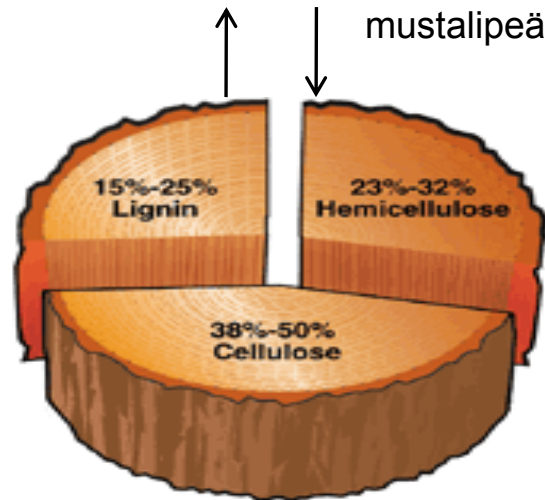
Uusille tuotteille työntöä ja kysyntää

- Työntöä: metsäteollisuuden tarve uudistua
 - Kysyntää: ilmastonmuutos- ja energiakysymykset
- Suomessa, Ruotsissa ja Pohjois-Amerikassa kehitystyö käynnissä

Raakapuu, metsätähde
kannot, kuori, jätteet, jne.



Sellu
Paperi ja kartonki



Biopolttoaineet
Lämpö
Sähkö
Kemikaalit

Puutuotteet

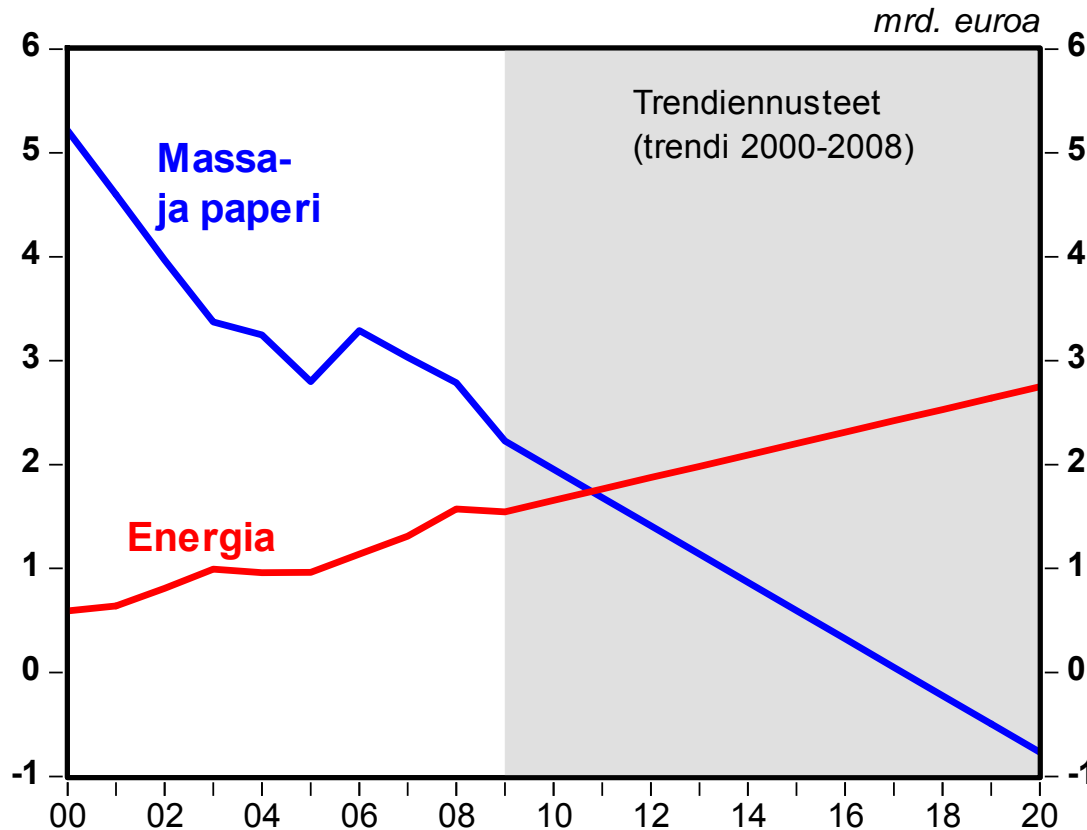
Rakentamisen
ja sisustamisen
uudet ratkaisut

Suomi näkökulma

1. Mitä uusia puunjalostuksen tuotteita on teknis-taloudellisesti mahdollista tuottaa kaupallisessa mittakaavassa tulevan noin 10 vuoden aikana?
2. Millä edellytyksin ja kuinka paljon näitä tuotteita tultaisiin tuottamaan Suomessa?
3. Mikä vaikutus niillä olisi metsien käyttöön?
 - Jatkossa laajamittainen raaka-aineen jalostaminen vientituotteiksi ei näytä olevan Suomen rooli globaalissa taloudessa (esim. älytarrat)
 - Puutuotteet ja energia lupaavimpia

Puu selluksi vaiko energiaksi?

Suomen massa- ja paperiteollisuuden sekä energiateollisuuden* jalostusarvo vuosina 2000–2008 ja trendiennuste



Vuonna 2000 massa- ja paperiteollisuuden jalostusarvo oli 8,8-kertainen

↓
Vuonna 2008 se oli 1,8-kertainen

↓
Mikäli trendi jatkuisi, vuonna 2011 jalostusarvo olisi energiateollisuudessa hieman suurempi

*Tarkastelun energiateollisuus käsittää tuotannon, jossa puulla voidaan *potentiaalisesti* korvata muita raaka-aineita (hiili, polttoöljy, kaasu, turve). Ei ydinvoimaan, tuuleen tai veteen perustuvaa energiateollisuutta.

Mitä käynnissä oleva kehitys merkitsee

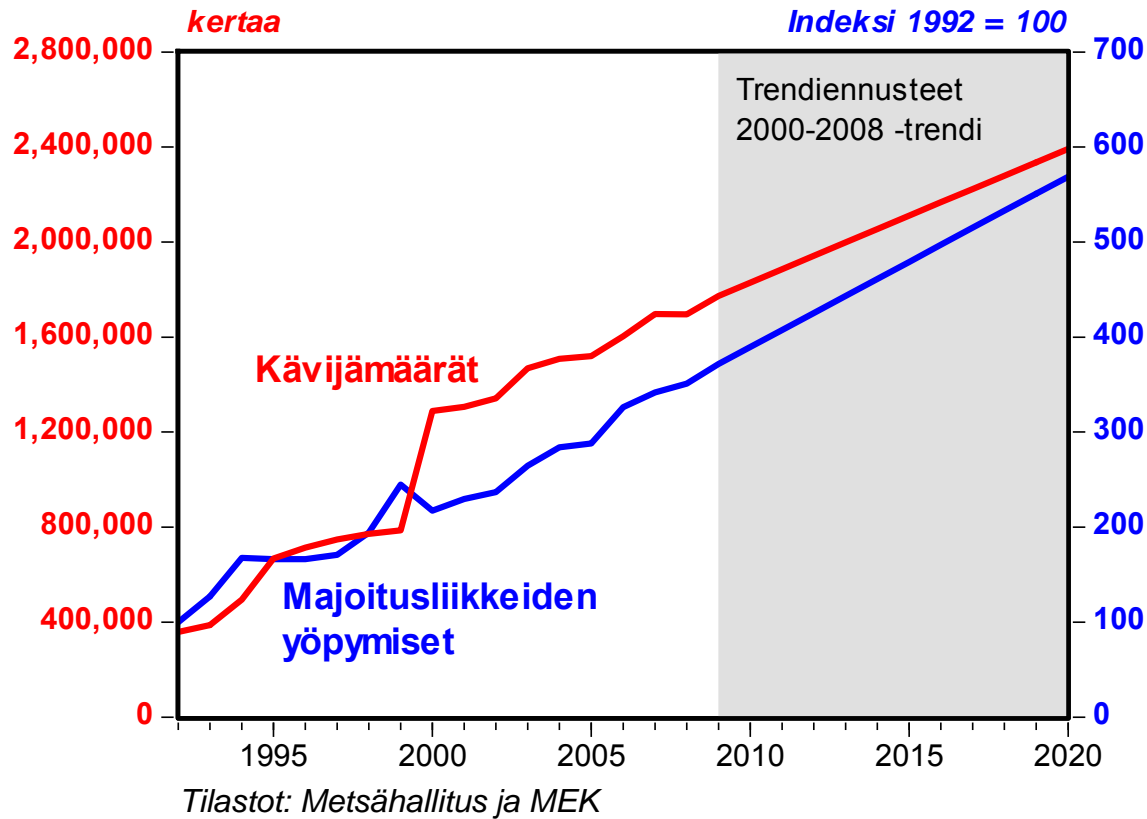
- Uudet tuotteet ja tuotantotavat voivat olla hyvin erityyppisiä:
 - paikalliset olosuhteet määrittävät mikä on järkevää
- Puunjalostukseen tulossa uusia toimijoita ja pääomia (esim. energia- ja kemianteollisuus, pääomasijoittajat)
- Poliitiikan painopisteen uudelleen pohtiminen: Mitkä tahot politiikalla halutaan sitouttaa?
- Onko politiikan painopiste raaka-aineiden tarjonta- ja hintatekijöissä vaiko uusien tuotteiden kysynnässä ja lisäarvon kehittämässä?
- Kuutioista ja tonneista tuotteiden ja niihin liittyvien palveluiden arvoihin! Miten tehdään *ikeat*?

Palvelut ja virkistyskäyttö

Matkailu- ja virkistyspalvelut

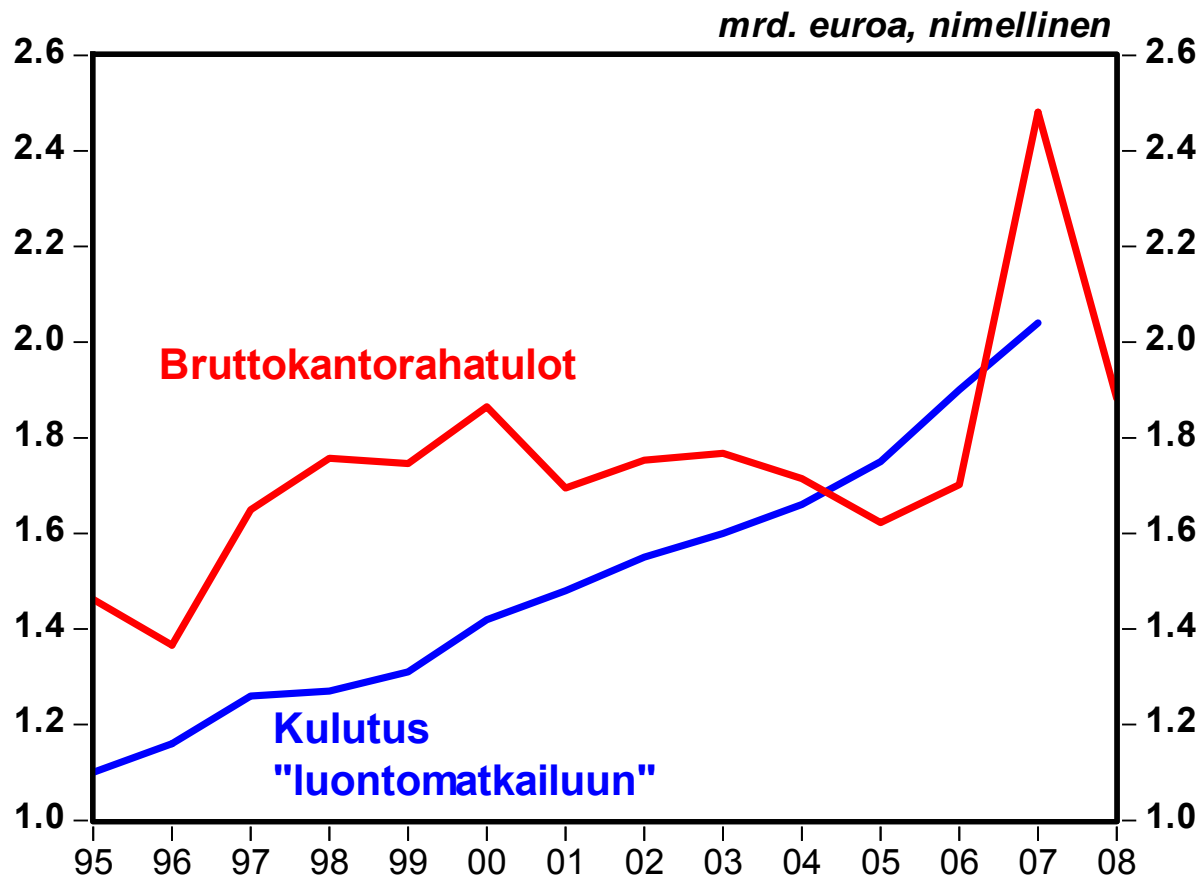
- ❑ Keskeiset muutostekijät: kaupungistuminen, tulotason nousu, vapaa-ajan määrä, ikärakenteen muutokset, ilmastonmuutos
- ❑ Matkailu- ja virkistyspalveluiden kysyntä Suomessa on kasvanut voimakkaasti koko tämän vuosituhannen ajan
- ❑ Luontomatkailun arvonlisä vuonna 2007 oli arviolta lähes miljardi euroa (vrt. puutuoteteollisuus v. 2008 = 1,26). Ala työllistää arviolta 15 000 - 20 000 henkeä
- ❑ Metlan tulevaisuuskatsaus (2006) arvioi Suomen metsien virkistyskäytön hyvinvointivaikutusten olleen jo vuosituhannen alussa noin miljardin euron luokkaa
- ❑ Tulevaisuus: Matkailu- ja virkistyspalveluiden kysyntä kasvaa → esim. Euroopassa matkailun kasvu + 3 % /v.

Kansallispuistojen käyntimäärien ja majoitusliikkeiden yöpymisten kehitys Suomessa 1992-2008 ja trendiennusteet vuoteen 2020



- Matkailu viime vuosikymmeninä eräs maailman nopeimmin kasvavista elinkeinoista
- Matkailun kasvu tuo metsien käytölle uusia mahdollisuuksia ja ongelmia

Kulutus "luontomatkailuun" ja kantorahatulot Suomessa 1995-2008



Tilastot: Tilastokeskus ja Metla

Luontomatkailun kulutus arvioitu seuraavasti: Koti- ja ulkomaisten matkailijoiden aikaansaaman kokonaiskulutuksen perustella oletettiin, että 20 % suomalaisten ja 30 % ulkomaalaisten matkailukuluista liittyivät luontomatkailuun

Luonto- ja virkistyspalveluiden tulevaisuudennäkymiä

- Metsiin suoraan tai epäsuorasti liittyvien luonto- ja virkistyspalveluiden kysyntä kasvaa
- Luontomatkailu merkitsee mm. metsänomistajille uusia ansaintamahdollisuuksia (kuten metsien vuokraus)
- Virkistyspalvelut ovat pääosin ilmaisia (kansallispuistot, jokamiehen oikeudet)
- Jatkossa osa palveluista voi välittyä myös markkinoiden kautta, kuten räätälöidyt palvelut liittyen metsästykseseen, kalastukseen ja metsien ”terveysvaikutuksiin”
- Kehitysnäkymät riippuvat myös asenteista: Miten eri tahot suhtautuvat palveluiden kehittämiseen?

Ilmastopalvelut ja hiilensidonta

- Metsien rooli ilmastonmuutoskysymyksissä kasvaa
- Ilmastopolitiikka heijastuu metsäsektorille jo nyt epäsuorasti → bioenergia, metsien vuokraus tuulivoimaloille (Ruotsissa Södra & Statskraft)
- Ilmastopolitiikan ja päästökauppajärjestelmän myötä voi syntyä mahdollisuuksia hinnoitella metsien ja puutuotteiden ilmastohyötyjä
- Viime kädessä kehitys saattaisi merkitä sitä, että metsänomistajat saisivat tätä kautta vuokratuloja tai tukea tarjoamistaan hiilivarannoista
- Puutuotteet saavat lisäarvoa

Johtopäätöksiä

- Suurimmat muutokset tulevan vuosikymmenen aikana
- Kehitys kohti monipuolistuvaa puunjalostusta, jossa energia-, kemian- ja puutuotteet näyttelevät yhä suurempaa osaa
- Mitä tehokkaammin ympäristö- ja energiatavoitteet välittyvät tuotteiden hintoihin, sitä lupaavammalta kehitys näyttää
- Palveluiden rooli kasvaa, jalostus kokonaisuudessaan vähenee
- Uusia toimijoita metsäalalle ja nykyisten roolit muuttuvat
- Vähemmän riippuvaisia muutamasta avaintoimijasta → riskit hajaantuvat
- Kun metsäalan rakenteet muuttuvat, myös politiikan tulee muuttua

KIITOKSIA!